

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MACIEJ SZPUNAR
föredraget den 27 mars 2019¹

Mål C-716/17

A

(begäran om förhandsavgörande från Østre Landsret (Appellationsdomstolen för östra Danmark, Danmark))

”Begäran om förhandsavgörande – Arbetstagare – Begränsningar av den fria rörligheten – Inledande av ett skuldsaneringsförfarande – Hemvistvillkor – Tillåtet”

I. Inledning

1. I dom Radziejewski² slog domstolen fast att en nationell lagstiftning enligt vilken skuldsanering endast får beviljas gäldenärer med hemvist i den berörda medlemsstaten utgör en begränsning av den fria rörligheten för arbetstagare som i princip är förbjuden enligt artikel 45 FEUF.

2. Det nu aktuella målet avser frågan om danska bestämmelser om domstols behörighet i fråga om skuldsanering strider mot artikel 45 FEUF. Den hänskjutande domstolen i det nu aktuella målet anser, till skillnad från den hänskjutande domstolen i det mål som gav upphov till domen Radziejewski,³ att den omtvistade lagstiftningen utgör en begränsning av den fria rörligheten för arbetstagare. Østre Landsret (Appellationsdomstolen för östra Danmark, Danmark) har ställt den första tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida denna begränsning ändå kan vara motiverad. Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan i andra hand, för att domstolen ska avgöra om artikel 45 FEUF under de aktuella omständigheterna har direkt effekt med avseende på privata fordringsägare till en gäldenär som har ansökt om skuldsanering.

1 Originalspråk: franska.

2 Dom av den 8 november 2012 (C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 32).

3 Dom av den 8 november 2012 (C-461/11, EU:C:2012:704).

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

1. Förordning (EG) nr 44/2001

3. I artikel 1 i förordning (EG) nr 44/2001⁴ föreskrivs följande:

”1. Denna förordning är tillämplig på privaträttens område, oberoende av vilket slag av domstol det är fråga om. Den omfattar i synnerhet inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor.

2. Förordningen är inte tillämplig på

...

b) konkurs, ackord och liknande förfaranden,

...”

2. Förordning (EU) nr 1215/2012

4. I artikel 1 i förordning (EU) nr 1215/2012⁵ föreskrivs följande:

”1. Denna förordning är tillämplig på privaträttens område, oberoende av vilket slag av domstol det är fråga om. Den omfattar i synnerhet inte skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor eller statens ansvar för handlingar eller underlåtenhet vid utövandet av offentliga maktbefogenheter (*acta jure imperii*).

2. Förordningen är inte tillämplig på

...

b) konkurs, ackord och liknande förfaranden,

...”

3. Förordning (EU) 2015/848

5. I artikel 1 i förordning (EU) 2015/848⁶, med rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”1. Denna förordning ska tillämpas på offentliga kollektiva förfaranden, inbegripet interimistiska förfaranden, vilka grundar sig på lagstiftning om insolvens och i vilka, för räddnings-, skuldsanerings-, omstrukturerings- eller likvidationsändamål,

...

4 Rådets förordning av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

5 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1).

6 Europaparlamentets och rådets förordning av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (EUT L 141, 2015, s. 19).

b) en gäldenärs tillgångar och verksamhet är föremål för kontroll eller övervakning av en domstol, eller

...”

6. I skäl 88 i förordning 2015/848 anges emellertid att denna förordning inte är bindande för eller tillämplig på Konungariket Danmark. Föregångaren till denna förordning, förordning (EG) nr 1346/2000,⁷ var inte heller bindande för Konungariket Danmark.

B. Dansk rätt

7. 3 § konkursloven (konkurslagen) har följande lydelse:

”1. Ansökan om rekonstruktion, konkurs eller skuldsanering ska inges till konkursdomstolen i den ort där gäldenärens näringsverksamhet utövas.

2. Om gäldenären inte utövar näringsverksamhet här i landet, ska ansökan inges till konkursdomstolen i den domsaga där han eller hon har sin forumstillhörighet.

...”

8. Begreppet forumstillhörighet (*hjemting*) ska tolkas i enlighet med bland annat 235 § retsplejeloven (den danska rättegångsbalken), som har följande lydelse:

”1. Talan ska väckas där svaranden har sin forumstillhörighet, om inte annat följer av lag.

2. Forumstillhörigheten är den domsaga där svaranden har hemvist. Om svaranden har hemvist i flera domsagor har han eller hon forumstillhörighet i var och en av dem.

3. Om svaranden inte har någon hemvist, ska talan väckas vid domstolen i den domsaga där han eller hon vistas.

4. Om svaranden varken har hemvist eller känd vistelseort ska talan väckas vid domstolen i den domsaga där svaranden senast hade hemvist eller vistades.”

III. Omständigheterna i det nationella målet

9. Klaganden i målet vid den nationella domstolen, A, är dansk medborgare och anställd arbetstagare i Danmark där han också är obegränsat skattskyldig. Han har hemvist i Sverige.

10. A lämnade den 8 februari 2017 in en ansökan om skuldsanering till Sø- og Handelsretten (Sjö- och handelsrätten, Danmark) i Köpenhamn (Danmark). Ansökan avsåg skulder till danska fordringsägare som uppkommit från år 1999 och framåt.

11. Sø- og Handelsretten (Sjö- och handelsrätten) beslutade den 6 april 2017 att inte pröva ansökan på grund av avsaknad av behörighet. Denna domstol menade att en dansk domstol inte var behörig att pröva en ansökan som lämnats in av A, eftersom han inte bedrev egen näringsverksamhet i landet och inte hade forumstillhörighet där.

⁷ Rådets förordning av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden (EGT L 160, 2000, s. 1). Se skäl 33.

12. Østre Landsret (Appellationsdomstolen för Östra Danmark) ska således, i egenskap av domstol i andra instans, avgöra om danska domstolar är behöriga att pröva A:s ansökan om skuldsanering. Den hänskjutande domstolen anser att en dansk domstol skulle kunna vara behörig om de danska reglerna för domstols behörighet i fråga om skuldsanering strider mot unionsrätten.

IV. Tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen

13. Under dessa omständigheter har Østre Landsret (Appellationsdomstolen för Östra Danmark) beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Utgör artikel 45 FEUF, såsom den tolkats ... i dom [Radziejewski⁸], hinder för en sådan bestämmelse om domstols behörighet som den danska, som har till syfte att säkerställa att den domstol som handlägger skuldsaneringen har kännedom om och vid sin bedömning kan beakta de konkreta socioekonomiska förhållanden som gäldenären och hans eller hennes familj lever under och får antas leva under i framtiden, och att bedömningen kan ske enligt på förhand fastställda kriterier som anger vad som kan anses utgöra en godtagbar återhållsam levnadsstandard under tiden skuldsaneringen pågår?

Om fråga 1 besvaras så, att begränsningen inte kan anses vara motiverad, anmodas EU-domstolen att klargöra

2) huruvida artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den även i en situation som den i det aktuella målet har direkt effekt i förhållandet mellan enskilda, på så sätt att privata borgenärer ska tåla att skulder som en gäldenär som har flyttat till utlandet har till dem sätts ned eller faller bort.”

14. Begäran om förhandsavgörande inkom till domstolens kansli den 22 december 2017.

15. A, den danska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden. Dessa parter deltog i förhandlingen den 15 januari 2019.

V. Bedömning

16. För att tydliggöra vad detta mål handlar om finns det anledning att sätta de problem som tas upp i tolkningsfrågorna i sitt sammanhang, inom ramen för unionens system för internationell privaträtt. Jag inleder därför med några kommentarer om det danska skuldsaneringsförfarandet. Därefter undersöker jag om detta förfarande omfattas av tillämpningsområdet för unionsrättens instrument. Utifrån dessa överväganden gör jag slutligen en bedömning av tolkningsfrågorna.

A. Det danska skuldsaneringsförfarandet

17. Den hänskjutande domstolen har förklarat att det danska skuldsaneringsförfarandet inleds genom att en gäldenär lämnar in en ansökan till en konkursdomstol. Konkursdomstolen träffar gäldenären och fastställer om det finns några omständigheter som utgör hinder för skuldsanering. Det är också i detta skede som den danska domstolens behörighet prövas, och det är i detta skede som det förfarande som har gett upphov till tolkningsfrågorna i det nu aktuella målet befinner sig.

⁸ Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 32).

18. Om konkursdomstolen är behörig och det i detta skede inte finns några omständigheter som utgör hinder för en skuldsanering ska domstolen inleda förfarandet. Konkursdomstolen utser för detta ändamål en medhjälpare, som är advokat, vilken ska detaljgranska gäldenärens ekonomiska förhållanden och ta fram en skuldsaneringsplan. Skuldsaneringsplanen ska innehålla en noggrann sammanställning av gäldenärens tillgångar och skulder och hushållets ekonomiska förhållanden i övrigt samt ett förslag till skuldsanering.

19. Förslaget skickas till fordringsägarna, som först i detta skede blir delaktiga i förfarandet. De får en viss tid på sig för att inkomma med invändningar mot förslaget. Konkursdomstolen anordnar sedan ett sammanträde vid vilket ett beslut fattas om ansökan om skuldsanering.

20. Konkursdomstolen kan meddela ett beslut om skuldsanering om gäldenären visar att han eller hon inte kan betala sina skulder och inom de närmaste åren inte kommer att ha någon möjlighet att göra det och om det kan antas att en skuldsanering kan leda till en varaktig förbättring av gäldenärens ekonomiska förhållanden. Beslut om skuldsanering kan bland annat inte meddelas om gäldenärens ekonomiska förhållanden inte har utretts. Konkursdomstolen får också avslå ansökan om andra omständigheter utgör hinder för en skuldsanering.

21. Det framgår av den tolkning av de danska bestämmelserna som den hänskjutande domstolen redogjort för att konkursdomstolen måste kunna göra en bedömning av de tidigare, nuvarande och framtida sociala och ekonomiska förhållandena för gäldenären och för gäldenärens make, maka eller sambo och barn för att avgöra om villkoren för skuldsanering är uppfyllda. Vid denna bedömning, i synnerhet när det gäller att kontrollera de uppgifter som gäldenären lämnat, är det ofta nödvändigt att ha kännedom om lokala förhållanden. Den hänskjutande domstolen menar således att det är väsentligt att ansökningar om skuldsanering handläggs av en domstol där gäldenären har hemvist eller är bosatt.

B. Inledande anmärkning om tillämpligheten av de rättsliga instrumenten i unionens internationella privaträtt

22. Den hänskjutande domstolen har för det första angett att Konungariket Danmark inte tillämpar förordning nr 1346/2000 och gjort gällande att det danska skuldsaneringsförfarandet mot bakgrund av dom Radziejewski⁹ inte skulle omfattas av den förordningen även om den vore tillämplig i Danmark. Den hänskjutande domstolen har också påpekat att det danska förfarandet, i likhet med det svenska skuldsaneringsförfarande som avses i den domen, inte leder till att gäldenären berövas rådgivningen över sina tillgångar.

23. I dom Radziejewski¹⁰ angav domstolen att det svenska skuldsaneringsförfarandet inte fanns upptaget i bilaga A till förordning nr 1346/2000 och att denna förordning enbart var tillämplig på de förfaranden som angavs i denna bilaga.¹¹ Genom samma resonemang fann domstolen, i dom Bank Handlowy och Adamiak,¹² att det franska skyddsförfarandet omfattades av tillämpningsområdet för förordning nr 1346/2000 av det skälet att det var upptaget i bilaga A till denna förordning. Vissa

9 Dom av den 8 november 2012, C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 23.

10 Dom av den 8 november 2012, C-461/11, EU:C:2012:704.

11 Dom av den 8 november 2012, C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 24.

12 Dom av den 22 november 2012, Bank Handlowy och Adamiak (C-116/11, EU:C:2012:739).

författare har emellertid uttryckt tvivel i frågan om detta förfarande uppfyller villkoren i artikel 1.1 i nämnda förordning.¹³ Dessa författare har dragit slutsatsen att medlemsstaterna genom att föra in ett förfarande i bilaga A till förordning nr 1346/2000 kan göra förordningen tillämplig på förfaranden som inte uppfyller villkoren för dess tillämpningsområde.¹⁴

24. I det nu aktuella målet anser jag emellertid inte att det behöver utredas om ett förfarande som inte uppfyller villkoren i artikel 1.1 i förordning nr 1346/2000 skulle kunna tas upp i bilaga A till denna förordning. Det danska förfarandet tas inte upp i bilagan av den enkla anledningen att Konungariket Danmark inte tillämpar förordning nr 1346/2000.

25. Det är också riktigt, som den danska regeringen och kommissionen har påpekat, att förordning nr 2015/848, som ersatte förordning nr 1346/2000, tycks omfatta skuldsaneringsförfaranden. Det framgår av artikel 1.1 b i förordning nr 2015/848 att denna förordning ska tillämpas på offentliga kollektiva förfaranden, vilka grundar sig på lagstiftning om insolvens och i vilka, för skuldsaneringsändamål, en gäldenärs tillgångar och verksamhet är föremål för kontroll eller övervakning av en domstol, förutsatt att dessa förfaranden, såsom framgår av artikel 1.1 tredje stycket i nämnda förordning, är förtecknade i bilaga A till förordningen.¹⁵ Förordning 2015/848 är emellertid, i likhet med förordning nr 1346/2000, inte bindande för Konungariket Danmark. Förordning 2015/848 är dessutom tillämplig på förfaranden som inletts efter den 26 juni 2017,¹⁶ medan den ansökan som gett upphov till målet vid den nationella domstolen lämnades in den 7 februari 2017.

26. Den hänskjutande domstolen har för det andra påpekat att förordning nr 44/2001, till skillnad från de förordningar som rör insolvens, är tillämplig i Konungariket Danmark enligt det så kallade parallellavtalet.¹⁷

27. Enligt den hänskjutande domstolen ingår inte det danska skuldsaneringsförfarandet i tillämpningsområdet vare sig för förordning nr 44/2001 eller för den efterföljande förordningen, förordning nr 1215/2012. Enligt respektive förordnings artikel 1.2 b gäller de inte konkurs, ackord och andra liknande förfaranden.

28. I detta avseende delar jag den hänskjutande domstolens uppfattning.

29. Skuldsaneringsförfarandet uppfyller visserligen villkoren i artikel 1.1 i förordning 2015/848 och kan därför omfattas av förordningens tillämpningsområde, men jag anser inte att det kan ingå i tillämpningsområdet för förordning nr 1215/2012. Förordning nr 1215/2012 och förordning nr 2015/848 ska komplettera varandra och deras tillämpningsområden ska inte överlappa varandra.¹⁸

13 Se bland annat, Robine, D., Jault-Seseke, F., "Le règlement 2015/848: le vin nouveau et les vieilles outres", *Revue critique de droit international privé*, 2016, s. 21, punkt 18; Hess, B., Oberhammer, P., Bariatti, S., Koller, Ch., Laukemann, B., Requejo Isidro, M., Villata, F.C. (dirs.), *The Implementation of the New Insolvency Regulation: Improving Cooperation and Mutual Trust*, Nomos, 2018, s. 65.

14 Se den doktrin som anges i fotnot 13. Se även Van Calster, G., "COMIng, and Here to Stay: The Review of The European Insolvency Regulation", *European business law review*, 2016, s. 739.

15 Se även skäl 10 i förordning 2015/848, där följande anges: "Det bör även omfatta förfaranden för skuldnedsättning eller skuldsanering för konsumenter och egenföretagare, till exempel genom nedsättning av det belopp som gäldenären ska betala eller förlängning av den betalningstid som gäldenären beviljats. Eftersom dessa förfaranden inte nödvändigtvis behöver leda till att en förvaltare utses, bör de omfattas av denna förordning, om de äger rum under en domstols kontroll eller övervakning. I detta sammanhang bör termen kontroll inbegripa situationer där domstolen endast ingriper efter överklagande av en borgenär eller andra berörda parter."

16 Se artikel 84 i förordning 2015/848.

17 Rådets beslut 2005/790/EG av den 20 september 2005 om ingående av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 299, 2005, s. 61).

18 Det framgår av skäl 7 i förordning nr 2015/848 att de förfaranden som är undantagna från tillämpningsområdet för förordning nr 1215/2012 enligt artikel 1.2 b i den förordningen bör omfattas av förordning 2015/848. Se, för ett liknande resonemang när det gäller förhållandet mellan föregångaren till förordning nr 2015/848 (förordning nr 1346/2000) och förordning nr 44/2001, dom av den 4 september 2014, Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 21). Domstolen har fört samma resonemang i andra sammanhang. Se, analogt, dom av den 6 oktober 2015, Matoušková (C-404/14, EU:C:2015:653, punkt 34) och dom av den 1 mars 2018, Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2018:138, punkt 41).

30. Det saknar betydelse att förordning nr 2015/848 inte är tillämplig i Danmark.¹⁹ Huruvida förordning 2015/848 är tillämplig i den berörda staten kan inte vara avgörande för tillämpningsområdet för förordning nr 1215/2012.

31. Såsom framgår av punkterna 23 och 24 ovan ska ett förfarande vara upptaget i bilaga A till förordning 2015/848 för att denna förordning ska vara tillämplig.²⁰ Det är emellertid uppenbart att ett förfarande som uppfyller villkoren i artikel 1.1 i förordning 2015/848 inte kan omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1215/2012 endast på grund av att det inte ingår i bilaga A i förordning 2015/848.²¹

32. Sammanfattningsvis ingår inte det danska skuldsaneringsförfarandet i tillämpningsområdet för förordningarna nr 1346/2000, nr 44/2001 och nr 1215/2012. Jag beaktar således inte dessa förordningar i bedömningen av tolkningsfrågorna i detta mål. I bedömningen av den första tolkningsfrågan tar jag upp problemet med att tillämpa förordning 2015/848 under sådana omständigheter som de nu aktuella, eftersom den danska regeringen tycks använda denna förordning som ett argument för att artikel 45 FEUF inte utgör hinder för det hemvistvillkor som föreskrivs i de danska bestämmelserna.

C. Den första tolkningsfrågan

33. Den hänskjutande domstolen har ställt den första tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida ett sådant hemvistvillkor som i de danska bestämmelserna kan vara motiverat på grund av att det gör det möjligt att säkerställa att den domstol vid vilken en ansökan om skuldsanering lämnas in kan avgöra ärendet på grundval av uppgifter om gäldenärens och gäldenärens familjs tidigare, nuvarande och framtida sociala och ekonomiska förhållanden.

34. Däremot har den hänskjutande domstolen inte bitt EU-domstolen att uttala sig i frågan huruvida hemvistvillkoret i de danska reglerna utgör en begränsning av den fria rörligheten för arbetstagare som i princip är förbjuden enligt artikel 45 FEUF. Den hänskjutande domstolen och samtliga parter i det nationella målet anser med hänvisning till dom Radziejewski²² att de aktuella danska bestämmelserna begränsar den fria rörligheten för arbetstagare. De har emellertid olika uppfattningar i frågan om denna begränsning är motiverad.

35. Innan jag går in på bedömningen i sak vill jag kommentera de hinder som behörighetsreglerna kan skapa mot bakgrund av dom Radziejewski.²³ Därefter undersöker jag om hemvistvillkoret under de aktuella omständigheterna kan anses vara motiverat, med hänsyn till de resonemang som förts av den hänskjutande domstolen och av den danska regeringen.

1. Huruvida det föreligger en begränsning av den fria rörligheten

36. Domstolen har understrukit i rättspraxis att en nationell bestämmelse som föreskriver en åtskillnad grundad på bosättningskriteriet riskerar att till största delen vara till förfång för medborgare från andra medlemsstater och därför utgör en indirekt diskriminering på grund av nationalitet, vilket strider mot den fria rörligheten för arbetstagare.²⁴

19 Se, analogt, mitt förslag till avgörande i målet Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, punkt 73).

20 Se artikel 1.1 tredje stycket i förordning 2015/848. Se även skäl 9 i samma förordning.

21 Se skäl 7 sista meningen i förordning 2015/848, där det anges att den omständigheten att ett nationellt förfarande inte ingår i förteckningen i bilaga A till den förordningen inte i sig bör innebära att det omfattas av förordning nr 1215/2012.

22 Dom av den 8 november 2012, C-461/11, EU:C:2012:704, punkterna 52 och 53.

23 Dom av den 8 november 2012, C-461/11, EU:C:2012:704.

24 Se bland annat dom av den 7 maj 1998, Clean Car Autoservice (C-350/96, EU:C:1998:205, punkterna 29 och 30).

37. Det nu aktuella målet avser nationella regler om internationell behörighet. Dessa regler är till sin art sådana att de förutsätter anknytningskriterier enligt vilka myndigheterna i en stat utpekade som behöriga för att pröva en viss kategori av mål. Dessa regler vilar dessutom, bland annat i intresse av en god rättskipning, i hög grad på förutsättningen att det ska finnas en anknytning mellan det aktuella målet och den stat vars domstolar är behöriga att pröva målet.²⁵ Således är det inte förvånande att anknytningskriteriet ofta hänför sig till hemvistorten.

38. Om införandet av ett anknytningskriterium som avser hemvistorten i en behörighetsregel betraktades som en indirekt diskriminering på grund av nationalitet skulle det kunna leda till att alla behörighetsregler som bygger på en anknytning mellan hemvist eller bosättning och den berörda staten till sin art skulle vara diskriminerande och därmed i princip skulle strida mot de friheter som stadgas i unionsrätten.

39. Jag anser att det skulle vara paradoxalt i den mån behörighetsuppdelningen numera görs genom behörighetsregler som vilar på anknytningskriterier.

40. Det finns anledning att hålla i åtanke att det nu aktuella målet avser en särskild behörighetsregel som rör skuldsaneringsförfaranden. Sådana förfaranden är inte, eller var åtminstone inte vid tidpunkten för det nu aktuella målet, föremål för harmoniserade behörighetsregler. Medlemsstaterna är för övrigt inte skyldiga att införa ett skuldsaneringsförfarande i nationell rätt.

41. Behörighetsregler ger i allmänhet inte upphov till några materiella rättigheter, åtminstone inte direkt. Deras enda funktion är att *utpeka* de myndigheter som är behöriga att fatta beslut om att bevilja eller inte bevilja en rättighet.

42. När det gäller ett specifikt förfarande, exempelvis ett skuldsaneringsförfarande, står det emellertid medlemsstaterna fritt att välja om de ska införa det eller inte i sin nationella lagstiftning. Således tjänar en behörighetsregel inte enbart till att *fördela* behörigheter mellan myndigheterna i alla medlemsstaterna. När det gäller ett sådant förfarande kan behörigheten för domstolarna i en medlemsstat ge möjlighet till skuldsanering och således till ett beslut om skuldsanering som kan göras gällande mot en gäldenärs fordringsägare i den berörda medlemsstaten.

43. Det är således inte uteslutet att en nationell behörighetsregel genom vilken lagstiftaren i praktiken bestämmer vem som kan beviljas ett visst förfarande kan hindra eller avskräcka en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat från att lämna sin ursprungsstat för att utöva sin rätt till fri rörlighet enligt primärrätten.

44. Domstolen förde detta resonemang i dom Radziejewski²⁶ och konstaterade att en nationell lagstiftning, enligt vilken skuldsanering endast får beviljas gäldenärer med hemvist i landet, kan avskräcka en arbetstagare på obestånd, som är så skuldsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid, från att utöva sin rätt till fri rörlighet.

45. Av samma skäl anser jag att hemvistvillkoret i de danska bestämmelserna utgör en begränsning av den fria rörligheten för arbetstagare. Frågan är nu om denna begränsning skulle kunna anses motiverad.

²⁵ Se, för ett exempel på detta, mitt förslag till avgörande i målet KP (C-83/17, EU:C:2018:46, punkt 56).

²⁶ Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704, punkterna 30 och 31).

2. Huruvida begränsningen är motiverad

46. Den hänskjutande domstolen anser att hemvistvillkoret i de danska behörighetsreglerna ska anses vara motiverat. Parterna har intagit olika ståndpunkter i detta avseende. Den danska regeringen delar den hänskjutande domstolens uppfattning, medan A och kommissionen anser att villkoret inte är motiverat mot bakgrund av artikel 45 FEUF.

47. För att avgöra om en åtgärd, som har konstaterats begränsa den fria rörligheten för arbetstagare, kan vara motiverad, bör det prövas om denna åtgärd för det första eftersträvar ett berättigat mål som är förenligt med fördraget och om den är motiverad av tvingande skäl av allmänintresse, för det andra är ägnad att säkerställa att målet i fråga uppnås och, för det tredje, inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.²⁷ Jag börjar med att pröva det första villkoret, om ett berättigat mål, och fortsätter sedan med det andra och det tredje villkoret, som handlar om att de aktuella bestämmelserna ska vara lämpliga respektive nödvändiga.

a) Åberopad motivering

48. Det framgår av formuleringen av den första tolkningsfrågan och av innehållet i beslutet om hänskjutande att syftet med kravet på att gäldenären ska ha sin forumstillhörighet i Danmark är att en ansökan om skuldsanering ska bli föremål för ett tillräckligt underbyggt beslut som grundas på uppgifter som gör det möjligt att, för det första, bedöma gäldenärens sociala och ekonomiska levnadsförhållanden för att avgöra om gäldenärens skuldsättning beror på bristande förmåga eller bristande vilja, för det andra, säkerställa en varaktig förbättring av gäldenärens förhållanden och, för det tredje, se till att gäldenären får en återhållsam men tillräcklig levnadsstandard under den efterföljande perioden, då skulden ska betalas av.

49. Syftet med hemvistvillkoret är således, såsom den hänskjutande domstolen har påpekat, att säkerställa att hänsyn tas till omständigheter som rör sociala och ekonomiska förhållanden för gäldenären och gäldenärens familj, liksom levnadsvillkoren på den ort där de har sin försörjning, vid prövningen av ansökan om skuldsanering.

50. I dom Radziejewski fann domstolen bland annat, som svar på den svenska regeringens argument att hemvistvillkoret var nödvändigt för att på ett tillfredsställande sätt fastställa gäldenärens ekonomiska och personliga förhållanden, att det var berättigat för en medlemsstat att vilja kontrollera gäldenärens ekonomiska och personliga förhållanden innan en åtgärd beviljas som innebär att gäldenären helt eller delvis befrias från ansvar för betalningen av sina skulder.²⁸

51. Syftet med hemvistvillkoret i de danska bestämmelserna skiljer sig inte från syftet med det hemvistvillkor som avses i dom Radziejewski.²⁹

27 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 33). Se även dom av den 16 mars 2010, Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, punkt 38), och dom av den 5 december 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken (C-514/12, EU:C:2013:799, punkt 36).

28 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 44). I sitt förslag till avgörande i det målet anförde generaladvokaten Sharpston, efter att ha redogjort för den svenska regeringens ståndpunkt, att "ett beslut om skuldsanering måste grunda sig på en korrekt och ingående bedömning av gäldenärens verkliga personliga och ekonomiska förhållanden." Generaladvokaten Sharpston medgav även att "en behörig myndighet i en medlemsstat måste ha möjlighet att samla in, granska och kontrollera nödvändiga upplysningar för att kunna fatta ett välgrundat beslut huruvida gäldenären ska beviljas skuldsanering eller inte. Detta står i överensstämmelse med principen om god förvaltningssed, och åtgärder som vidtas i detta syfte eftersträvar således ett berättigat mål". Se förslaget till avgörande i mål et Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:570, punkt 59).

29 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704).

52. Den hänskjutande domstolen och den danska regeringen menar att domstolen i den domen prövade hemvistvillkoret mot bakgrund av nödvändigheten av att kontrollera gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden. Domstolen uttalade sig dock inte i frågan huruvida en begränsning av tillgången till skuldsanering till att endast avse personer som är bosatta i eller, åtminstone, senast haft hemvist i den stat där ansökan görs, kan vara motiverad av syftet att säkerställa att den domstol som ska pröva en sådan ansökan har kännedom om gäldenärens konkreta sociala och ekonomiska förhållanden och kan ta hänsyn till dessa i sin bedömning.

53. Den danska regeringen anser också att de svenska bestämmelser som avsågs i det mål i vilket dom Radziejewski³⁰ meddelades även innebar att gäldenären kontrollerades i efterhand, så att de svenska myndigheterna kunde följa upp gäldenärens ansträngningar för att uppfylla sina skyldigheter. Den danska regeringen har gjort gällande att hemvistvillkoret följaktligen inte kunde garantera det eftersträvade målet, eftersom gäldenären helt enkelt kunde flytta till en annan medlemsstat efter att ha lämnat in en ansökan om skuldsanering. I det danska skuldsaneringsförfarandet företar domstolarna däremot ingen efterhandskontroll av gäldenären.

54. Den hänskjutande domstolen och den danska regeringen tycks således anse att de danska bestämmelserna syftar till att säkerställa en bättre kännedom om gäldenärens förhållanden än vad som krävdes enligt de svenska bestämmelser som avsågs i mål Radziejewski.³¹

55. Syftet med hemvistvillkoret är emellertid detsamma i båda dessa fall. Skillnaderna i fråga om kännedomen om gäldenärens förhållanden skulle enligt min mening kunna återspeglas i prövningen av behovet av de aktuella bestämmelserna.

56. Jag anser också att den danska regeringens argument, att de danska bestämmelserna inte föreskriver någon efterhandskontroll, inte är förenligt med vissa av dess övriga argument. Den danska regeringen har nämligen i sitt yttrande gjort gällande att ett beslut om skuldsanering avseende en gäldenär som flyttat utomlands i vissa fall kan upphävas.

57. Den hänskjutande domstolen har i fråga om den möjligheten förklarar att ett beslut om skuldsanering kan upphävas om gäldenären har handlat bedrägligt under skuldsaneringsförfarandet eller har åsidosatt sina förpliktelser enligt beslutet om skuldsanering. Det framgår i varje fall av beslutet om hänskjutande och av den danska regeringens yttrande att ett beslut om skuldsanering inte upphävs automatiskt.

58. Granskningen av en gäldenärs beteende efter det att ett sådant beslut har meddelats, genom vilken de danska myndigheterna försöker utröna om gäldenären iakttar de villkor som fastställts i beslutet, utgör som jag ser det en form av efterhandskontroll. Därför är jag inte övertygad av den danska regeringens argument, att detta mål skiljer sig från det mål som gav upphov till dom Radziejewski³² genom att de danska myndigheterna inte utför någon efterhandskontroll.

59. Mot den bakgrunden anser jag, med hänsyn till analogin mellan målet med de svenska bestämmelser som avses i dom Radziejewski³³ och målet med de nu aktuella danska bestämmelserna, att hemvistvillkoret i de danska bestämmelserna eftersträvar ett berättigat mål, nämligen att en ansökan om skuldsanering ska bli föremål för ett väl underbyggt beslut som grundas på uppgifter som gör det möjligt att fastställa gäldenärens och gäldenärens närståendes tidigare, nuvarande och framtida sociala och ekonomiska förhållanden, liksom levnadsförhållandena på den ort där de har sin försörjning.

30 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704).

31 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704).

32 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704).

33 Dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704).

b) Huruvida de aktuella bestämmelserna är lämpliga och nödvändiga

60. Den hänskjutande domstolen och den danska regeringen har försökt motivera den aktuella begränsningen med ett resonemang som bygger på tanken att en geografisk närhet mellan gäldenärens hemvistort och den domstol som ska pröva en ansökan om skuldsanering gör det möjligt att säkerställa att hänsyn tas till omständigheter som rör gäldenärens och gäldenärens anhörigas sociala och ekonomiska förhållanden och levnadsvillkoren på den plats där de har sin försörjning vid prövningen av denna ansökan.

61. Den hänskjutande domstolen och den danska regeringen har anfört att en domstol som ska pröva en ansökan om skuldsanering inte har, och inte kan ha, kännedom om vilka omständigheter som en sökande i en annan medlemsstat lever under. Det finns inga regler som gör det möjligt att kräva att andra medlemsstater ska lämna upplysningar om lokala omständigheter i fråga om resurser och kostnader eller om andra faktorer som har betydelse för bedömningen av en ansökan om skuldsanering. En sådan domstol skulle dessutom inte kunna kontrollera uppgifter som lämnas av gäldenären själv.

62. Den hänskjutande domstolen har också angett att det i avsaknad av harmoniserade regler inte finns något mindre ingripande sätt att nå detta resultat än att begränsa tillgången till skuldsaneringsförfarandet till gäldenärer som har hemvist i Danmark. Den danska regeringen menar däremot att en tolkning av artikel 45 FEUF som innebär att den utgör hinder för en sådan behörighetsregel som den danska hindrar ett effektivt genomförande av förordning 2015/848.

63. Jag anser, i likhet med A och kommissionen, att det i minst två avseenden är ologiskt och inkonsekvent att tillämpa hemvistvillkoret på arbetstagare. De problemen kvarstår oavsett den danska regeringens och den hänskjutande domstolens argument om förekomsten respektive avsaknaden av harmoniserade bestämmelser.

64. Det första problemet är att hemvistvillkoret tycks tillämpas enbart med avseende på arbetstagare som utövar sin yrkesverksamhet som anställda i Danmark och inte på personer som utövar egen näringsverksamhet i Danmark. Den omständigheten att de sistnämnda inte har hemvist i Danmark hindrar inte att de kan ansöka om skuldsanering vid en domstol i denna medlemsstat.

65. Det andra problemet är att det endast är då ansökan om skuldsanering lämnas in som det prövas om hemvistvillkoret är uppfyllt, enligt vad som framgår av begäran om förhandsavgörande och av klagandens skriftliga yttrande.

1) Huruvida hemvistvillkoret tillämpas enhetligt och följderna för svaret på tolkningsfrågan

66. Tanken bakom hemvistvillkoret är att den geografiska närheten mellan gäldenärens hemvistort och den domstol som tagit emot ansökan om skuldsanering gör att denna domstol kan pröva ansökan på grundval av uppgifter om gäldenärens sociala och ekonomiska förhållanden. När konkursdomstolen bedömer gäldenärens sociala och ekonomiska förhållanden borde detta villkor i princip ha samma betydelse, oavsett om det rör sig om en egenföretagare eller en anställd arbetstagare. De åtgärder som i båda fallen gör det möjligt att erhålla upplysningar från en annan medlemsstat och att kontrollera gäldenärens uppgifter är i det närmaste identiska.

67. Hemvistvillkoret enligt de danska bestämmelserna tycks inte tillämpas enhetligt. En person som bedriver egen näringsverksamhet i Danmark kan ansöka om skuldsanering vid en dansk domstol på den plats där denna näringsverksamhet bedrivs, även om personen i fråga inte har hemvist i Danmark. En anställd arbetstagare som inte har hemvist i Danmark kan däremot inte lämna in en sådan ansökan vid en domstol i denna medlemsstat.

68. Vad gäller förevarande fall är det utrett att sökanden i det nationella målet arbetar i Danmark där han är obegränsat skattskyldig. Sökandens sociala och ekonomiska förhållanden skulle därmed, som den danska regeringen har medgett, åtminstone delvis kunna fastställas utan att hänsyn behöver tas till uppgifter från en annan medlemsstat.³⁴

69. Enligt de danska bestämmelserna har sökanden emellertid ingen möjlighet att åberopa de omständigheter som anges i ovanstående punkt för att lämna in en ansökan vid dansk domstol, även om de visar att det finns en anknytning till Danmark. Om en sådan anknytning är tillräcklig för att en dansk domstol ska kunna besluta om en ansökan om skuldsanering som lämnats in av en person som bedriver egen näringsverksamhet i denna medlemsstat, borde denna anknytning även vara tillräcklig för att en ansökan som lämnats in av en löntagare ska kunna prövas.

70. Detta gäller i ännu högre grad i och med att de danska bestämmelserna, såsom framgår av exempel som A lagt fram i sitt skriftliga yttrande,³⁵ inte hindrar att en nationell domstol fattar beslut om en ansökan om skuldsanering även om den måste ta hänsyn till uppgifter som härrör från en annan medlemsstat.

71. Denna inkonsekventa tillämpning av hemvistvillkoret i de danska bestämmelserna visar således att det inte är nödvändigt att vara bosatt i Danmark för att en domstol i denna medlemsstat ska kunna besluta om en ansökan om skuldsanering. Detta är ett tecken på att ett sådant hemvistvillkor som det som föreskrivs i de danska bestämmelserna går utöver vad som är nödvändigt för att nå det mål som anges ovan i punkt 59.

2) Principen om den domstol som först var behörig (perpetuatio fori) och dess följder för motiveringen av hemvistvillkoret

72. I det skriftliga yttrandet har A angett att dansk doktrin och rättspraxis innebär att en ansökan om skuldsanering ska lämnas in till den domstol som är geografiskt behörig utifrån hemvisten vid tidpunkten för ansökan. Bedömningarna inom ramen för skuldsaneringsförfarandet avser däremot sökandens förhållanden vid tidpunkten för beslutet om denna ansökan.

73. Den hänskjutande domstolen tycks göra samma tolkning av de danska bestämmelserna i detta avseende. Den hänskjutande domstolen har nämligen angett i beslutet om hänskjutande att en dansk domstol ska pröva om den är behörig när en ansökan om skuldsanering lämnas in.

74. Principen om den domstol som först var behörig (*perpetuatio fori*) innebär faktiskt att en behörig domstol vid vilken talan väcks behåller sin behörighet även om den anknytningsfaktor som legat till grund för fastställelsen av domstolens behörighet förändras under domstolsförfarandet.³⁶

75. Således kan hemvistvillkoret inte garantera en kännedom om uppgifter om en gäldenärs förhållanden och levnadsvillkor på hemvistorten, eftersom principen om den domstol som först var behörig (*perpetuatio fori*) innebär att en förändring av anknytningsfaktorn, det vill säga att sökanden flyttar till en annan medlemsstat, efter det att en ansökan om skuldsanering lämnats in inte hindrar att en dansk domstol fattar beslut om ansökan.

³⁴ Dessa omständigheter återspeglar delvis omständigheterna i det mål som gav upphov till dom Radziejewski. I det målet var sökandens arbetsgivare svensk och sökanden var obegränsat skattskyldig i Sverige, vilket domstolen underströk när den fann att hemvistvillkoret gick längre än vad som var nödvändigt för att på ett tillfredsställande sätt fastställa gäldenärens ekonomiska och sociala förhållanden. Se dom av den 8 november 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 48).

³⁵ A har som exempel angett en sökande med hemvist i Danmark som arbetar i en annan medlemsstat och ett fall där en dansk domstol är skyldig att pröva en ansökan om skuldsanering med stöd av uppgifter från denna andra medlemsstat avseende, bland annat, sökandens utgifts- och skatteförhållanden. A har enligt samma resonemang hänfört sig till en situation där en sökande har arbetat utomlands.

³⁶ Se mitt ställningstagande i målet C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2275, fotnot 37).

76. Hemvistvillkoret enligt de danska bestämmelserna går följaktligen utöver vad som är nödvändigt för att säkerställa målet med detta villkor, eftersom anknytningen till Danmark endast bedöms när en ansökan om skuldsanering lämnas in, medan en konkursdomstol måste ta hänsyn till omständigheter före och efter denna tidpunkt när ansökan prövas. Domstolen förde samma resonemang i dom Radziejewski,³⁷ där den fann att ett hemvistvillkor som enbart hänför sig till tidpunkten för inlämnandet av ansökan går utöver vad som är nödvändigt för att kontrollera sökandens förhållanden och för att ha kännedom om förhållandena på sökandens hemvistort.

77. Detta gäller oavsett den danska regeringens resonemang om förekomsten av harmoniserade behörighetsregler eller den hänskjutande domstolens resonemang om avsaknaden av sådana regler.

3) *Harmoniserade behörighetsregler för skuldsanering*

78. Den hänskjutande domstolen menar att det i avsaknad av harmoniserade regler om skuldsanering inte finns något mindre ingripande sätt att nå detta resultat än att begränsa tillgången till skuldsanering till gäldenärer med hemvist i Danmark.

79. Den danska regeringen har däremot understrukit att det finns harmoniserade regler om internationell behörighet i mål om skuldsanering. Den danska regeringen menar att en tolkning av artikel 45 FEUF som innebär att denna bestämmelse utgör hinder för en sådan behörighetsregel som den danska hindrar ett effektivt genomförande av förordning 2015/848. Under de aktuella omständigheterna är det i enlighet med artikel 3.1 i förordning 2015/848 svenska domstolar som är behöriga att pröva förhållandena för en gäldenär som har hemvist i och bor i Sverige. Den danska behörighetsregeln skiljer sig nämligen inte materiellt från regeln om internationell behörighet i denna förordning.

80. Dessa argument kan inte vinna framgång.

81. Såsom jag angett ovan i punkt 25 är förordning 2015/848 inte tidsmässigt tillämplig på tvisten i det nationella målet. Hänsyn ska emellertid tas till att de danska reglerna med hemvistvillkoret fortfarande tillämpas i denna medlemsstat, medan andra medlemsstater har tillämpat reglerna i förordning 2015/848 sedan den 26 juni 2017.

82. I artikel 3.1 fjärde stycket i förordning 2015/848 anges att platsen för de huvudsakliga intressena för enskilda som bedriver verksamhet som egenföretagare eller fria yrkesutövare ska anses vara den berörda personens huvudsakliga verksamhetsställe, om inte annat visas. Artikel 3.1 fjärde stycket i förordning 2015/848 innebär dock inte att gäldenären automatiskt hänvisas till en domstol på sin hemvistort, oaktat att hemvistbegreppet i den mening som avses i förordning 2015/848 inte nödvändigtvis måste motsvara begreppet hemvist i de danska bestämmelserna. Det rör sig nämligen endast om en presumtion som kan motbevisas.

83. Den lösning som föreskrivs i förordning 2015/848 utgör således, med det ordval som den hänskjutande domstolen använt, en illustration av ett ”mindre ingripande sätt” att göra det möjligt att nå målet med hemvistvillkoret, såsom denna domstol och den danska regeringen har definierat det.

³⁷ Dom av den 8 november 2012, C-461/11, EU:C:2012:704, punkt 47).

84. Vidare skulle sådana bestämmelser om ett hemvistvillkor som de aktuella danska bestämmelserna kunna påverka hur förordning 2015/848 tillämpas i de medlemsstater för vilka den är bindande om presumptionen i artikel 3.1 fjärde stycket i förordningen eventuellt motbevisades, till exempel till förmån för den ort där arbetet utförs. I ett sådant fall skulle de danska bestämmelserna innebära att hänsyn inte tas till att nämnda presumption motbevisats.³⁸

85. Jag vill framhålla, för att sammanfatta denna del av min bedömning av harmoniseringen av behörighetsreglerna, att jag inte delar den hänskjutande domstolens uppfattning att det inte finns något mindre ingripande sätt att nå det mål som eftersträvas med hemvistvillkoret. Förekomsten av behörighetsregler i förordning 2015/848 innebär inte heller, tvärt emot vad den danska regeringen har anfört, att de danska bestämmelserna är förenliga med unionsrätten.

4) *Slutsatser*

86. För att sammanfatta mitt resonemang hittills tycks hemvistvillkoret i de danska bestämmelserna inte tillämpas enhetligt, vilket kan tyda på att detta villkor går utöver vad som är nödvändigt för att kontrollera gäldenärens förhållanden och för att säkerställa kännedom om förhållandena på gäldenärens hemvistort. Detta bekräftas av det faktum att hemvistvillkoret enbart hänför sig till den dag då ansökan lämnas in. Slutligen gäller detta oavsett resonemanget om förordning 2015/848.

87. Mot bakgrund av vad som anförs ovan föreslår jag att domstolen ska besvara den första tolkningsfrågan på följande sätt. Artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för sådana nationella bestämmelser som de aktuella i det nationella målet, enligt vilka en anställd arbetstagare som inte har hemvist i en medlemsstat inte får ansöka om skuldsanering vid en domstol i denna medlemsstat, även om denna arbetstagare har en tillräcklig anknytning till nämnda medlemsstat, som kan jämföras med att ha hemvist i denna stat.

D. Den andra frågan

88. Den hänskjutande domstolen har ställt den andra tolkningsfrågan för det fallet att svaret på den första frågan blir jakande. Syftet är att få klarhet i huruvida en anställd arbetstagare som inte uppfyller hemvistvillkoret ändå ska kunna medges skuldsanering i det fallet att övriga materiella villkor är uppfyllda, vilket skulle tvinga privata fordringsägare att motsätta sig en nedsättning eller en avskrivning av en skuld som en gäldenär som flyttat till ett annat land har till fordringsägaren.

89. Det ska medges att det inte säkert framgår av den andra tolkningsfrågan vad det egentliga syftet är med den hänskjutande domstolens fråga. Frågans formulering tyder på att den hänskjutande domstolen tvivlar på den ändamålsenliga verkan av artikel 45 FEUF under sådana omständigheter som de nu aktuella.

³⁸ En sådan situation skulle nämligen kunna leda till en återvändsgränd, förutsatt att begreppet medlemsstat i den mening som avses i artikel 3.1 i förordning 2015/848 inte ska anses avse samtliga medlemsstater där denna förordning är tillämplig. Nämnda löntagare skulle då inte kunna lämna in en ansökan om skuldsanering vare sig vid en dansk domstol eller vid en domstol i en annan medlemsstat. Jag vill i detta avseende påpeka att förordning 2015/848, till skillnad mot i synnerhet mellan Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6), inte innehåller någon bestämmelse som innebär att "medlemsstat" ska anses avse samtliga medlemsstater på vilka förordningen ska tillämpas. En sådan tolkning av begreppet medlemsstater tycks emellertid ha föreslagits av vissa bedömare beträffande tolkningen av artikel 39 i förordning nr 1346/2000, enligt vilken en fordringsägare med hemvist eller säte i en annan medlemsstat än inledningsstaten har rätt att skriftligen anmäla sina fordringar i insolvensförfarandet. Se Herchen, A., i: Pannen, K. (red.), *European Insolvency Regulation*, De Gruyter, Berlin, 2007, s. 465.

90. Kommissionen har i detta avseende anfört att tvisten i det nationella målet inte direkt rör förhållanden mellan enskilda och att frågan om artikel 45 FEUF har direkt effekt på sådana förhållanden därmed saknar relevans. Den danska regeringen anser att tillämpningen av artikel 45 FEUF under de aktuella omständigheterna skulle ge upphov till en situation av indirekt horisontell effekt.

91. I det nu aktuella fallet är det de nationella bestämmelserna som är föremål för en bedömning mot bakgrund av artikel 45 FEUF och inte enskildas handlande som medför förpliktelser för andra enskilda.³⁹ Det står dessutom klart att sådana nationella bestämmelser som de aktuella i detta mål ingår i tillämpningsområdet för artikel 45 FEUF. När sådana nationella bestämmelser inte är förenliga med fördraget ska de inte vara tillämpliga, oavsett om det rör sig om en tvist mellan enskilda eller en tvist mellan en enskild och ett statligt organ.

92. I andra hand, även om den andra frågan ska bedömas ur det perspektivet att förpliktelser har ålagts fordringsägare till en gäldenär som beviljats skuldsanering, ska hänsyn tas till att ett sådant hemvistvillkor som det aktuella i det nationella målet utgör ett anknytningskriterium som föreskrivs genom en behörighetsregel. Såsom framgår av mitt resonemang ovan ger behörighetsregler inte upphov till några materiella rättigheter, åtminstone inte direkt. De medför inte heller några materiella skyldigheter för enskilda. Innebörden av den nationella behörighetsregeln i det nu aktuella fallet är enbart att en ansökan om skuldsanering kan lämnas in till en dansk domstol. Det är nämligen det beslut som fattas av denna domstol som ger enskilda rättigheter eller skyldigheter.

93. Jag kan slutligen inte utesluta att den hänskjutande domstolen har ställt den andra tolkningsfrågan för att få klarhet i vilka slutsatser den ska dra av domstolens dom i detta mål, för det fallet att svaret på den första frågan blir jakande.

94. Det ankommer visserligen inte på domstolen att i ett förfarande för förhandsavgörande tolka en medlemsstats nationella rätt, och inte heller att fastställa hur denna medlemsstat ska rätta sig efter domstolens tolkning av unionsrätten. För att ge den hänskjutande domstolen ett ändamålsenligt svar ska jag ändå göra några påpekanden i detta avseende.

95. Den omständigheten att ett hemvistvillkor inte är förenligt med artikel 45 FEUF medför inte att detta villkor förlorar all giltighet. Villkoret är endast oförenligt till följd av att en gäldenär i ett enskilt fall inte kan beviljas skuldsanering enligt nationella bestämmelser, även om gäldenären har en tillräcklig anknytning till denna medlemsstat.

96. En nationell domstol behöver i detta och i andra liknande fall inte helt bortse från hemvistvillkoret och tillämpa den aktuella nationella bestämmelsen utan något krav på att gäldenären ska ha en anknytning till Danmark.

97. En nationell domstol skulle i stället kunna överväga en mer nyanserad lösning och vid behov tillämpa hemvistvillkoret på ett flexiblare sätt, så att en dansk domstol skulle kunna pröva ansökningar om skuldsanering när gäldenären har en tillräcklig anknytning till Danmark. Såsom jag angett ovan i punkt 37 är tanken bakom de flesta behörighetsregler att det ska finnas en anknytning mellan den behöriga domstolen och den aktuella situationen, inte minst med hänsyn till intresset av en god rättskipning. Hemvistvillkoret i de danska bestämmelserna bör helt enkelt göras flexiblare, för att ge större utrymme åt den således fastställda närhetsprincipen.

³⁹ Se, för det motsatta fallet, dom av den 6 juni 2000, Angonese (C-281/98, EU:C:2000:296).

98. Mot bakgrund av detta resonemang föreslår jag att domstolen ska besvara den andra tolkningsfrågan så, att artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den under sådana omständigheter som i det nationella målet innebär att de aktuella nationella bestämmelserna inte är tillämpliga, oavsett om en skuldsanering kan medföra skyldigheter för enskilda.

99. Den omständigheten att dessa enskilda får tåla att fordringar som de har på en gäldenär som bosatt sig utomlands sätts ned eller skrivs av är en följd av ett beslut som meddelas av en dansk domstol efter en prövning av en ansökan om skuldsanering.

VI. Förslag till avgörande

100. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara de frågor som hänskjutits av Østre Landsret (Appellationsdomstolen för Östra Danmark, Danmark) enligt följande:

- 1) Artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för sådana nationella bestämmelser som de aktuella i det nationella målet, enligt vilka en anställd arbetstagare som inte har hemvist i en medlemsstat inte får ansöka om skuldsanering vid en domstol i denna medlemsstat, även om denna arbetstagare har en tillräcklig anknytning till nämnda medlemsstat som kan jämföras med att ha hemvist i denna stat.
- 2) Artikel 45 FEUF ska tolkas så, att den under sådana omständigheter som i det nationella målet innebär att de aktuella nationella bestämmelserna inte är tillämpliga, oavsett om en skuldsanering kan medföra skyldigheter för enskilda.